

Eduskunnan sivistysvaliokunta

SiV@eduskunta.fi

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI KORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN OPISKELU-TERVEYDENHUOLLOSTA SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 145/2018)

Totean Opetushallituksen puolesta otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä seuraavaa:

Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä, tuottamisesta ja rahoituksesta. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitos vastaisi opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö palvelujen tuottamisesta. Uudistus laajentaisi nykyisin yliopisto-opiskelijoille tarkoitettut YTHS-palvelut myös ammattikorkeakoulujen opiskelijoille vuodesta 2021 alkaen. Opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä säädettäisiin entiseen tapaan terveydenhuoltolaissa.

Opetushallitus pitää uuden lainsäädännön keskeistä tavoitetta lisätä opiskeluterveydenhuollon yhdenvertaista saatavuutta kaikille korkeakouluopiskelijoille tärkeänä ja kannatettavana. YTHS valtakunnallisena toimijana pystyy tarjoamaan opiskelijoille palveluja, joita saa oikea-aikaisesti ja matalalla kynnyksellä missä tahansa YTHS:n toimipisteessä. Korkeakouluopiskelun ja opiskeluterveydenhuollon erityisluonteen huomioiden on perusteltua, että myös palveluiden tuotanto olisi opiskeluterveydenhuoltoon erikoistunutta ja tämän myötä laadukasta.

Suuri osa aikuisiän mielenterveydenhäiriöistä alkaa jo nuoruusiässä. Samanaikaisesti kun hallituksen esitys parantaa korkeakouluopiskelijoiden keskinäistä tasa-arvoisuutta, haasteeksi jää edelleen toisen asteen opiskeluterveydenhuolto. SOTE-uudistuksen toteutuessa lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy tuleville maakunnille. Hallituksen esitykseen sisältyy syvenevän eriarvoisuuden vaara korkea-asteen ja toisen asteen palveluiden saatavuudessa. Useissa tutkimuksissa havaittujen terveyserojen valossa kehittämistoimenpiteiden ja palvelutarjonnan tulisi kohdistua erityisesti ammatillisessa koulutuksessa opiskeleviin. Sosiaali- ja terveysministeriön keväällä kunnille lähettämä Kuntainfo 4/2018 muistuttaa osaltaan lainsäädännön noudattamatta jättämisestä liittyvästä huolesta. Opiskeluterveydenhuollon toimivuutta on esitetty myös Aluehallintovirastojen erityisvalvonnan kohteeksi vuonna 2019, mikä on sinänsä kannatettavaa.

Opetushallitus huomauttaa, että toisin kuin hallituksen esityksessä sivulla 6 esitetään, toisen asteen ammatilliseen koulutukseen osallistuvista suurin osa on aikuisia, ei alle 18-vuotiaita.

YTHS:llä on kokemusta ja näyttöä korkealaatuisten opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta. Esitetyn lainsäädännön myötä YTHS:n toimipisteiden määrä kasvaa 30:llä ja hammashoitoyksiköiden määrä 53:lla. Palvelujen piirissä olevien opiskelijoiden määrä yli kaksinkertaistuu. Esityksen mukaan henkilötöyvuosiin ei ole kuitenkaan tulossa vastaavaa lisäystä: nykyisten 581 työntekijän lisäksi palkattaisiin vain 350 uutta työntekijää. Tämä on riski korkealaatuisten palvelujen tuottamiselle jatkossa. Jo nykyisellään esimerkiksi mielenterveydessä hoitoon pääsyn odotusajat ovat pitkiä. Erityisesti alkuvaiheessa uusien tilojen käyttöönotto ja henkilöstön rekrytoiminen voi tuoda omat lisähaasteensa myös alueellisen tasa-arvon toteutumiselle. Riittävien resurssien turvaaminen on uudistuksen onnistumisen näkökulmasta keskeistä.

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan kolmanneksella opiskelijoista on erilaisia psyykkisiä vaikeuksia. Mielenterveyspalvelut painottuvat opiskelijoiden palvelujen tarpeessa ja niiden hoitaminen on selvityksissä tunnistettu opiskeluterveydenhuollon suurimmaksi kehittämiskohteeksi. Palvelujen tarjoaminen tuen tarpeen ilmetessä ja matalalla kynnyksellä on ensiarvoista myös opiskelukyvyn säilymisen näkökulmasta. Psykologi- ja psykiatripalvelujen sisällyttäminen ehdotetulla tavalla opiskeluterveydenhuollon palveluihin on mielestämme erittäin perusteltua ja kannatettavaa.

Nykyisin yliopistoissa opiskelevat kansainväliset vaihto-opiskelijat ovat voineet halutessaan saada YTHS:n palveluita. Hallituksen esityksen mukaan ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kansainväliset vaihto-opiskelijat eivät jatkossa olisi oikeutettuja opiskeluterveydenhuoltoon, vaikka lain keskeisenä tavoitteena on turvata hyvin toimivat yhdenvertaiset opiskeluterveydenhuollon palvelut korkeakouluopiskelijoille. Opetushallitus esittää, että myös vaihto-opiskelijat sisällytetään YTHS:n tuottamien opiskeluterveydenhuollon palvelujen piiriin. Kansainväliset vaihto-opiskelijat ovat tärkeä opiskelijaryhmä suomalaisten korkeakoulujen kansainvälistymisessä. Suomeen vuosittain saapuvista 10 000 vaihto-opiskelijoista 75 % saapuu Euroopan unionin Erasmus-ohjelman kautta, ja ohjelmaan osallistuminen edellyttää korkeakouluja tarjoamaan vaihto-opiskelijoille yhdenvertaiset palvelut korkeakoulujen omien opiskelijoiden kanssa, mukaan lukien opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Tällä hetkellä kansainväliset vaihto-opiskelijat ovat korkeakoulujen kokonaisopiskelijamäärään suhteutettuna verrattain pieni ryhmä. Vaihto-opiskelijoiden rajaaminen opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle asettaisi myös eurooppalaiset ja Euroopan ulkopuolelta tulevat vaihto-opiskelijat erilaiseen tilanteeseen opiskeluterveydenhuollon suhteen. EU-kansalaiset pääsevät julkisen terveydenhuollon piiriin eurooppalaisen sairaanhoitokortin avulla, kolmansien valtioiden kansalaisten kohdalla oleskeluoikeuden saaminen edellyttää yksityistä sairausvakuutusta. Jos opiskeluterveydenhuollon palvelut tuotettaisiin jatkossa YTHS:n toimesta myös vaihto-opiskelijoille, pitäisi myös opiskeluoikeuden edellytyksiä koskevaa lainsäädäntöä tältä osin muuttaa.

Vaihto-opiskelijoiden rajaaminen opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle merkitsee myös viestinnällisiä ja monikielisyyteen liittyviä haasteita julkiselle terveydenhuololle. YTHS on käytännössä tarjonnut palveluitaan myös englanniksi.

Lakiesityksen 31 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Pykälässä säädetäisiin Kansaneläkelaitoksen tietojensaantioikeudesta Opetushallituksen ylläpitä-

mästä VIRTa-opintotietopalvelusta ja korkeakouluilta sekä Kansaneläkelaitoksen tietojensaantioikeudesta YTHS:ltä. VIRTa-opintotietopalvelu ja Korkeakoulujen opiskelijaksi-ilmoittautumis- ja lukukausi-ilmoittautumispalvelu OILI ovat opetus- ja kulttuuriministeriön omistamia.” VIRTa ei siis ole OPH:n ylläpitämä, vaan sen tekninen ylläpitäjä on opetus- ja kulttuuriministeriö (laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä 884/2017). Ylläpidon käytännön toteutuksesta vastaa CSC. Hallituksen esityksen sanamuodolla ehkä tarkoitetaan, että Kelalla olisi oikeus saada tiedot Opetushallituksen ylläpitämän Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun kautta laissa säädetysti, vaikka tiedot ovatkin VIRTa:aan kuuluvia.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että OILI:ssa ”korkeakoulujen yhteishaussa opiskelupaikan saanut opiskelija voi sähköisesti ilmoittautua opiskelijaksi korkeakouluun”. Opetushallitus huomauttaa, että myös erillishaussa hyväksytyt eli kaikki tutkintoon johtavaan koulutukseen hyväksytyt voivat ilmoittautua OILI:n kautta, eivät siis ainoastaan yhteishaussa hakeneet.

Opetusneuvos

Kristiina Laitinen

Opetusneuvos

Juha Ketolainen